

Rapport

Resultaten onderzoek wethouders en
gedeputeerden van buiten en het
woonplaatsvereiste

Dr. Sabine van Zuydam

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Democratie en Bestuur

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk: MO 16375, Datum: 29-03-2019

**Necker
van Naem**

Inhoudsopgave

Doel van het onderzoek	3
Onderzoeksverantwoording	4
1. Resultaten & conclusies	5
2. Toelichting resultaten	6
2.1 / Wethouders en gedeputeerden 'van buiten' de gemeente of provincie	6
2.2 / Eerdere perioden als wethouder of gedeputeerde	7
Bijlage 1	10

Doel van het onderzoek

Onderzoek woonplaats wethouders en gedeputeerden

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft gevraagd onderzoek te doen naar de woonplaats van wethouders en gedeputeerden en het aantal gemeenten dan wel provincies waar zij eerder benoemd waren.

In dit onderzoek staan twee vragen centraal:

Hoeveel van de huidige wethouders en gedeputeerden zijn woonachtig buiten de gemeente respectievelijk provincie dan waar ze zijn benoemd?

Hoeveel huidige wethouders en gedeputeerden waren ten tijde van een eerdere bestuursperiode benoemd in een andere gemeente respectievelijk provincie dan nu?

Leeswijzer

Na een uiteenzetting van de gehanteerde onderzoeksmethoden, presenteren we in deze rapportage eerst de conclusies en daarmee het antwoord op de gestelde vragen. Vervolgens lichten we in hoofdstuk 2 deze conclusies toe door in te gaan op de mate waarin wethouders en gedeputeerden, in maart 2019, al dan niet woonachtig waren in de gemeente of provincie van hun benoeming. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de mate waarin wethouders en gedeputeerden over een ontheffing van het woonplaatsvereiste beschikken. Daarna bespreken we eerdere ervaringen van de respondenten als wethouder of gedeputeerde. Achtereenvolgens komt aan bod hoeveel wethouders en gedeputeerden ook in eerdere perioden benoemd zijn geweest in deze functie, het aantal gemeenten en provincies waar zij eerder benoemd zijn geweest en of zij toen voldeden aan het woonplaatsvereiste (en een eventuele ontheffing daarvan).

Onderzoeksverantwoording

Om de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden is een tweeledige onderzoekstrategie gehanteerd. Om data over de 1.434 wethouders te verzamelen die in maart 2019 bestuurder waren in Nederland, is een online vragenlijst onder alle wethouders uitgezet en is aanvullend gezocht in publiek toegankelijke bronnen. De data over de 59 gedeputeerden in Nederland is volledig via publiek toegankelijke bronnen verzameld.

Online vragenlijst

Wethouders hebben op 11 maart 2019 een uitnodiging ontvangen namens het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Necker van Naem om deel te nemen aan een korte vragenlijst. Na een week hebben de wethouders die de vragenlijst nog niet (volledig) hadden ingevuld een reminder ontvangen. Respondenten hadden tot en met 25 maart 2019 de gelegenheid om deel te nemen. In totaal hebben 677 wethouders de vragenlijst ingevuld. Dit betekent dat 47.2% van alle Nederlandse wethouders die in de onderzoeksperiode werkzaam waren heeft deelgenomen.

In de vragenlijst is gevraagd of wethouders op dit moment woonachtig zijn in de gemeente waar zij het wethouderschap uitoefenen (zie bijlage 1). Indien zij buiten de gemeente wonen waar zij wethouder zijn, is gevraagd of ze over een ontheffing van het woonplaatsvereiste beschikken. Daarnaast is gevraagd of wethouders ook in een eerdere raadsperiode al wethouder waren, of dat in dezelfde gemeente was als waar ze nu zijn benoemd en in hoeveel andere gemeenten dan de huidige gemeente zij wethouder zijn geweest. Als respondenten wethouder waren in een gemeente die heringedeeld is tot de gemeente waar zij nu wethouder zijn, dan telt dat in dit onderzoek als een wethouderschap in dezelfde gemeente.

Aanvullende dataverzameling via publiek toegankelijke bronnen

Vervolgens zijn de gegevens over wethouders aangevuld met gegevens uit publiek toegankelijke bronnen. In het bijzonder is daarbij gebruik gemaakt van de raadsinformatiesystemen van gemeenten, de database van Overheid in Nederland en berichten in lokale en regionale media.

Het resultaat hiervan is dat voor de resterende 757 wethouders in Nederland in beeld is gebracht in hoeverre zij al dan niet bij de benoeming woonachtig waren in de gemeente waar zij hun wethouderschap uitoefenen. Bovendien is nagegaan of er indicaties zijn dat zij inmiddels zijn verhuisd naar de gemeente waarin zij bestuurder zijn. Tot slot is onderzocht of en in hoeveel andere gemeenten zij eerder wethouder waren. Waar mogelijk zijn deze gegevens samengevoegd met die uit de online vragenlijst. Als dat het geval is wordt dat in de tekst aangegeven.

De informatie over gedeputeerden is volledig verzameld via publiek toegankelijke bronnen. Hiervoor is gebruik gemaakt van de websites van de provincies, de stateninformatiesystemen, de database van Overheid in Nederland en berichtgeving van lokale en regionale media.

1. Resultaten & conclusies

De verzamelde data laat zien dat er van een grote groep wethouders die van gemeente naar gemeente trekt geen sprake is. Hetzelfde geldt voor gedeputeerden. De stand van zaken in maart 2019 is dat:

- / 88.5% van de wethouders en 96.6% van de gedeputeerden wonen in de gemeente dan wel provincie waar zij benoemd zijn. Zij die niet aan het woonplaatsvereiste voldoen, hebben daar op een enkele uitzondering na een ontheffing voor gekregen van de gemeenteraad of provinciale staten.
- / Grofweg de helft van de wethouders is in een eerdere raadsperiode ook wethouder geweest. Voor gedeputeerden geldt dat in mindere mate. Voor hen geldt dat 37.3% eerder gedeputeerde was.
- / Het overgrote deel van de eerdere benoemingen als wethouder of gedeputeerde was in dezelfde gemeente of provincie. 88.4% van de wethouders die ook in een eerdere bestuursperiode deze functie al bekleedden, deed dat onder meer in de huidige gemeente. Voor 93.2% van deze groep is dat ook de enige gemeente waarin zij wethouder zijn geweest. Bij provincies zien we dat slechts één van de 22 gedeputeerden die eerder deze functie vervulden, dat deed in een andere provincie dan nu.
- / Van alle wethouders die in maart 2019 bestuurder waren, is 13.9% in het verleden in één andere gemeente benoemd geweest. Voor 2.8% van de wethouders geldt dat zij in twee andere gemeenten benoemd zijn geweest en slechts 0.9% van de respondenten is in drie of meer andere gemeenten wethouder geweest. De gedeputeerde die elders deze functie had bekleed, deed dat in één andere provincie.
- / De data van de online vragenlijst laat zien dat als het aantal gemeenten waarin respondenten als wethouder benoemd zijn geweest toeneemt, ook de kans toeneemt dat zij op enig moment niet aan het woonplaatsvereiste voldeden. Dit geldt met name voor de (zeer kleine) groep respondenten die in drie of meer andere gemeenten dan de huidige gemeente wethouder is geweest. In het geval dat wethouders bij benoemingen in andere gemeenten niet daar woonachtig waren, hadden zij in alle gevallen een ontheffing van het woonplaatsvereiste.

In het volgende hoofdstuk lichten we deze resultaten en conclusies nader toe.

2. Toelichting resultaten

2.1 / Wethouders en gedeputeerden 'van buiten' de gemeente of provincie

In maart 2019 is de verdeling in het aantal wethouders en gedeputeerden dat in de eigen gemeente of provincie woont en wie elders woonachtig is, als volgt.¹

Tabel 1: Aandeel wethouders en gedeputeerden woonachtig binnen en buiten de gemeente/provincie van benoeming.

	N	%
Wethouders		
Woonachtig binnen gemeente waar benoemd als wethouder	1268	88.4%
Woonachtig buiten gemeente waar benoemd als wethouder	166	11.6%
Totaal	1434	100%
Gedeputeerden		
Woonachtig binnen provincie waar benoemd als gedeputeerde	57	96.6%
Woonachtig buiten provincie waar benoemd als gedeputeerde	2	3.4%
Totaal	59	100%

¹ De gegevens over wethouders uit de online vragenlijst en de gegevens die uit publiek toegankelijke bronnen afkomstig zijn, zijn in deze tabel gecombineerd. In de vragenlijst is gevraagd naar de huidige woonplaats, bij de publiek toegankelijke data hebben we ons gebaseerd op het op moment van benoeming (tenzij er duidelijke indicaties waren dat een wethouder inmiddels is verhuisd naar de gemeente waar het wethouderschap wordt uitgeoefend). Dit betekent dat in de praktijk het aandeel wethouders van buiten nog wat lager kan liggen, omdat wellicht een aantal wethouders inmiddels is verhuisd. Op dit moment zijn de colleges nog geen jaar geïnstalleerd - en is er dus nog geen verlenging van de ontheffing van het woonplaatsvereiste. Deze tussentijdse verhuizing is daarom veelal niet te achterhalen op basis van publiek toegankelijke bronnen.

Deze gegevens laten zien dat veruit het grootste deel van de wethouders en gedeputeerden woonachtig is in de gemeente of provincie waar zij hun functie uitoefenen. Zeker onder gedeputeerden is het een grote uitzondering als zij 'van buiten' komen. Dit geldt ook wanneer we het aantal gemeenten en provincies als uitgangspunt nemen, waarin een wethouder of gedeputeerde van buiten is genoemd (zie tabel 2).

Tabel 2: Aantal gemeenten en provincies waar wethouders en gedeputeerden 'van buiten' zijn benoemd, uitgesplitst naar het aantal bestuurders dat buiten de gemeente of provincie woont.

	N	%
Gemeenten		
Geen wethouders 'van buiten'	227	63.9%
1 wethouder 'van buiten'	98	27.6%
2 wethouders 'van buiten'	22	6.2%
3 wethouders 'van buiten'	8	2.3%
Totaal	355	100%
Gedeputeerden		
Geen gedeputeerden 'van buiten'	10	83.3%
1 gedeputeerde 'van buiten'	2	16.7%
Totaal	59	100%

Ontheffing van het woonplaatsvereiste

De wethouders die niet in de gemeente wonen waar zij in functie zijn, hebben bijna allemaal een ontheffing van het woonplaatsvereiste (of geven aan dat te hebben). Voor 159 van de 165 wethouders 'van buiten' is dat het geval (96.4%).²

Slechts 4 wethouders 'van buiten' die deelnamen aan de online vragenlijst stelden niet over een ontheffing van het woonplaatsvereiste te beschikken. Daarnaast hebben we bij twee wethouders geen raadsbesluit over de ontheffing van het woonplaatsvereiste kunnen vinden, terwijl uit publiek toegankelijke bronnen bleek dat zij niet woonachtig waren in de gemeente waar zij het wethouderschap uitoefenden. Het is niet uitgesloten dat dit besluit er wel is, maar het is niet opgenomen in het eigen raadsinformatiesysteem.

Beide gedeputeerden die woonachtig zijn buiten de provincie waar zij zijn genoemd, beschikken over een actuele ontheffing van het woonplaatsvereiste.

2.2 / Eerdere perioden als wethouder of gedeputeerde

Van de wethouders die in maart 2019 in functie waren, was ongeveer de helft ook in een eerdere raadperiode al wethouder. Een groot deel van de wethouders (88.4%) die ook in een eerdere raadperiode als wethouder benoemd is geweest, was dat (onder meer) in dezelfde gemeente als waar zij in maart 2019 actief waren (zie tabel 3).

Voor velen van hen is hun huidige gemeente ook de enige gemeente waarin zij wethouder zijn geweest. Tabel 3 laat zien dat 612 respondenten die eerder wethouder waren in hun huidige gemeente, dat verder in geen enkele andere gemeente waren. Dit betekent dat 93.2% van de 657 wethouders die al eerder in hun huidige gemeente benoemd zijn geweest, nooit elders wethouder waren.

² In lijn met de gegevens in tabel 1 is dit gebaseerd op het gecombineerde databestand met gegevens uit de online vragenlijst en de publiek toegankelijke data.

Tabel 3: Eerdere ervaring van wethouders en gedeputeerden in de functie.

	N	%
Wethouders³		
Ook in een eerdere raadsperiode het wethouderschap uitgeoefend	743	51.8%
In een eerdere raadsperiode wethouder geweest in dezelfde gemeente als waar in maart 2019 benoemd	657	88.4% ⁴
Gedeputeerden		
Ook in een eerdere statenperiode gedeputeerde geweest	22	37.3%
In een eerdere statenperiode gedeputeerde geweest in dezelfde provincie als waar in maart 2019 benoemd	21	95.5%

Van de wethouders die ook elders deze functie hebben bekleed, deed ruim driekwart dat in één andere gemeente (78.6%, zie tabel 4). Van de wethouders die in maart 2019 bestuurder waren, was 16% eerder in twee andere gemeenten dan de huidige gemeente wethouder. Slechts 5.4% van de wethouders in het databestand heeft het wethouderschap in drie of meer andere gemeenten dan de huidige gemeente uitgeoefend.

Voor de gedeputeerden geldt dat ruim een derde (22 van de huidige 59 gedeputeerden) ook in een eerdere statenperiode al actief was in deze functie. Op één gedeputeerde na was dat in dezelfde provincie als waar zij nu geïnstalleerd zijn (zie tabel 3 hierboven).

De gedeputeerde die eerder in een andere provincie actief was, is in één andere provincie benoemd geweest. Dit betekent dat deze gedeputeerde in totaal (inclusief de huidige benoeming) in twee provincies gedeputeerde was.

Tabel 4: Aantal andere gemeenten dan de huidige waar wethouders eerder deze functie hebben uitgeoefend.⁵

Indien eerder wethouder geweest (51.8%)	N	% (gebaseerd op alle wethouders die eerder deze functie hebben uitgeoefend)	% (gebaseerd op wethouders die minimaal in één andere gemeente dan de huidige deze functie hebben uitgeoefend)
Aantal andere gemeenten dan huidige waar een wethouder benoemd is geweest			
0	612	82.3%	
1	103	13.9%	78.6%
2	21	2.8%	16.0%
3	4	0.5%	3.1%
4 of meer	3	0.4%	2.3%
Totaal	743	100%	100%

³ Deze cijfers over wethouders zijn gebaseerd op het gecombineerde databestand met gegevens uit de online vragenlijst en de publiek toegankelijke data.

⁴ Dit percentage geeft weer hoeveel wethouders die ook in een eerdere raadsperiode al het wethouderschap hebben uitgevoerd, dat (onder meer) deden in de gemeente waar zij nu ook wethouder zijn.

⁵ Deze tabel is eveneens gebaseerd op het gecombineerde databestand met gegevens uit de online vragenlijst en publiek toegankelijke gegevens.

Het woonplaatsvereiste in eerdere perioden als wethouder of gedeputeerde

Bij wethouders is terug te zien dat wanneer het aantal gemeenten waarin zij benoemd zijn geweest toeneemt, zij vaker niet woonachtig waren in de gemeente van hun benoeming (zie tabel 5). Zo voldeed 87.7% van de wethouders die in één andere gemeente actief is geweest tijdens die benoeming aan het woonplaatsvereiste. De respondenten die in twee of drie andere gemeenten dan de huidige het wethouderschap hebben uitgeoefend, woonden bij ongeveer de helft van die benoemingen ook in de gemeente waar ze werkten.⁶

Wethouders die deelnamen aan de vragenlijst geven in alle gevallen aan dat zij over een ontheffing van het woonplaatsvereiste beschikten bij benoemingen in andere gemeenten dan de gemeente waarvoor ze in maart 2019 actief waren, waarin ze niet woonachtig waren.

De gedeputeerden die in maart 2019 in functie waren en die in een eerdere statenperiode ook al gedeputeerde waren, woonden allen tijdens deze eerdere benoeming in de provincie waar zij gedeputeerde waren.

Tabel 5: Het aantal andere gemeenten dan de huidige waar wethouders benoemd zijn geweest in relatie tot hun woonplaats.⁷

Aantal andere gemeenten als wethouder benoemd geweest	N (respondenten)	N (benoemingen in andere gemeenten)	Woonachtig in gemeente van benoeming	Woonachtig buiten gemeente van benoeming
1	64	64	57 (87.7%)	8 (12.3%)
2	14	28	15 (53.6%)	13 (46.4%)
3	3	9	5 (55.6%)	4 (44.4%)
4 of meer	3	15	5 (33.3%)	10 (66.7%)

⁶ Het gaat hierbij dus om het aantal benoemingen in andere gemeenten, niet om het aantal raadsperioden dat respondenten wethouder zijn geweest. Bijvoorbeeld: in tabel 5 is af te lezen dat drie respondenten in drie andere gemeenten wethouder zijn geweest (wellicht voor bij elkaar meer dan drie raadsperioden). Bij elkaar zijn dit dus 9 benoemingen.

⁷ In tegenstelling tot de andere tabellen is deze tabel uitsluitend gebaseerd op de data afkomstig van de online vragenlijst. Met publiek toegankelijke data was het niet mogelijk een betrouwbaar beeld te krijgen van de woonplaats van wethouders tijdens eerdere benoemingen in andere gemeenten.

Bijlage 1

Vragenlijst

1. Woont u in de gemeente waar u wethouder bent?
 - a. Ja ik woon in de gemeente waar ik wethouder ben
 - b. Nee, ik woon niet in de gemeente waar ik wethouder ben

Indien het antwoord op vraag 1 "b" is volgt vraag 2, anders door naar vraag 3

2. Beschikt u over een ontheffing van het woonplaatsvereiste?
 - a. Ja, ik beschik over een ontheffing van het woonplaatsvereiste
 - b. Nee, ik beschik niet over een ontheffing van het woonplaatsvereiste
3. Is dit de eerste raadsperiode dat u wethouder bent?
 - a. Ja, dit is mijn eerste periode
 - b. Nee, ik ben eerder wethouder geweest

Indien het antwoord op vraag 3 "b" is volgt vraag 4, anders eindigt de vragenlijst

4. Bent u in een eerdere raadsperiode wethouder geweest in dezelfde gemeente als waar u nu wethouder bent?

Indien u wethouder bent geweest in een gemeente die heringedeeld is tot de gemeente waar u nu wethouder bent, dan zien we dat dit onderzoek als de uitoefening van het wethouderschap in dezelfde gemeente.

- a. Ja
- b. Nee

Indien het antwoord op vraag 4 "a" is volgt vraag 5, anders door naar vraag 7

5. Woonde u tijdens (een deel van) deze eerdere uitoefening van het wethouderschap in de gemeente waar u wethouder was?
 - a. Ja, ik woonde tijdens (een deel van) deze periode als wethouder in de gemeente waar ik wethouder was.
 - b. Nee, ik woonde tijdens deze gehele periode als wethouder in een andere gemeente dan waar ik wethouder was

Indien het antwoord op vraag 5 "b" is volgt vraag 6, anders door naar vraag 7

6. Beschikte u tijdens (een deel van) deze eerdere uitoefening van het wethouderschap in uw huidige gemeente over een ontheffing van het woonplaatsvereiste?

- a. Ja, ik beschikte tijdens (een deel van) deze periode als wethouder over een ontheffing van het woonplaatsvereiste
- b. Nee, ik beschikte tijdens deze gehele periode als wethouder niet over een ontheffing van het woonplaatsvereiste

7. Bent u wethouder geweest in een andere gemeente dan waar u nu wethouder bent?

Indien u wethouder bent geweest in een gemeente die heringedeeld is tot de gemeente waar u nu wethouder bent, dan zien we dat in dit onderzoek als een benoeming in dezelfde gemeente.

- a. Ja
- b. Nee

Indien het antwoord op vraag 7 "a" is volgt vraag 8, anders eindigt de vragenlijst

8. In hoeveel andere gemeenten dan uw huidige gemeente bent u wethouder geweest?
c. Aantal invullen.

9. Woonde u tijdens (een deel van) het uitoefenen van het wethouderschap in gemeente <1> in deze gemeente?

- a. Ja, ik woonde tijdens (een deel van) deze periode als wethouder in gemeente <1>.
- b. Nee, ik woonde tijdens deze gehele periode als wethouder in een andere gemeente dan gemeente <1>.

Indien het antwoord op vraag 9 "b" is volgt vraag 10, anders door naar de volgende gemeente/einde vragenlijst

10. Beschikte u tijdens (een deel van) uw eerdere uitoefening van het wethouderschap in gemeente <1> over een ontheffing van het woonplaatsvereiste?

- a. Ja, ik beschikte tijdens (een deel van) deze periode als wethouder over een ontheffing van het woonplaatsvereiste.
- b. Nee, ik beschikte tijdens deze gehele periode als wethouder niet over een ontheffing van het woonplaatsvereiste.

[herhaling van vragen 9 en 10 voor gemeenten 2 t/m <X>].